

PIDETÄÄN KAIKKI MUKANA!

Varsinais-Suomen järjestöyhteistyön tiekartta 2023–2025

Tekstiluonnos kommentteja varten 5.-19.5.2023

Sisällysluettelo:

1.	Varsinais-Suomesta järjestöyhteistyön mallimaakunta	2
	Järjestöjaoston tervehdys: Varsinais-Suomen järjestöt ovat muutoksessa mukana	2
2.	Tuloksia edeltäviltä tiekarttakausilta.....	4
2.1.	Varsinais-Suomen maakunnan yhteistyöryhmän järjestöjaosto.....	4
2.2.	Varsinais-Suomen järjestöfoorumi.....	5
2.3.	Osaamisen tunnistaminen järjestökentällä.....	5
2.4.	Yhdistysohjelmat Varsinais-Suomen kunnissa	6
2.5.	Työkalut oman toiminnan laadun kehittämiseen ja kuntakumppanuuteen.....	6
3.	Tulevaisuus haastaa yhdistys- ja järjestötoimijoita.....	7
4.	Löydä oman järjestösi yhteistyömahdollisuudet.....	9
4.1.	Varsinaissuomalainen toimintaympäristö.....	9
4.2.	Meidän valintamme.....	10
4.2.1.	Syrjäytymisen ehkäiseminen ja osallisuuden toimintamallit	10
4.2.2.	Aktiivinen kansalaisuus.....	11
4.2.4.	Kuntien palveluvalikoima	12
4.2.5.	Kulttuurin saavutettavuus	13
4.2.6.	Ympäristön hyvinvointivaikutukset	14
5.	Varmista yhdistyksesi laadukas osallistuminen.....	16
5.1.	Järjestön toiminnan itsearvioinnin työkalu	16
5.2.	Kuntayhteistyön tarkistuslista	17
6.	Lopuksi: arvioi kanssamme yhteistyön vaikutuksia.....	18

Tiekarttatyöryhmä: Varsinais-Suomen Kylät ry:n toiminnanjohtaja **Tauno Linkoranta**, Folkhälsans Förbund Turunmaan toiminnanjohtaja **Regina Strandberg**, Tukenasi ry:n toiminnanjohtaja **Katja Suominen**, Åbolands Ungdomsförbund ÅUF r.f.:n toiminnanjohtaja **Tove Salovaara**, Suomen Omakotiliiton Varsinais-Suomen piiri ry:n hallituksen puheenjohtaja **Harri Nurmi**, Varsinais-Suomen omatoimisen työllistymisen tuki VOTTY ry:n hallituksen jäsen **Ainokaisa Saarinen**, Varsin Hyvä ry:n toiminnanjohtaja **Pia Poikonen**, Varsinais-Suomen Vammais- ja Pitkäaikaissairausjärjestöt VAPI ry:n toiminnanjohtaja **Päivi Päivinen**, ja Varsinais-Suomen liiton kehittämisspällikkö **Salla-Maria Lauttamäki**.

1. Varsinais-Suomesta järjestöyhteistyön mallimaakunta

Varsinaissuomalainen järjestöyhteistyö on monipuolista, aktiivista ja uudistuvaa. Se rakentuu vahvoille yhteistyörakenteille ja yhteistyötahdolle, joiden kärjet tämä Varsinais-Suomen järjestöyhteistyön kolmas tiekartta kokoaa.

Varsinais-Suomessa on yli 9000 yhdistystä ja järjestöä, jotka edustavat kansalaistoiminnan koko kirjoa: joillakin on toimisto ja työntekijöitä, toisilla taas toiminta perustuu kokonaisuudessaan vapaaehtoistojen työpanokseen. Toisille keskeistä on harrastustoiminta, toisille julkisen sektorin palveluaukkojen täydentäminen. Eroista huolimatta olennaista on, että yhdistykset ja järjestöt toimivat yhteistyössä ja oppivat toisiltaan. Yhteistyötä voidaan tehdä niin resurssitehokkuuden kuin jäsenten palvelemisenkin päämäärällä.

Varsinais-Suomen järjestöyhteistyön tiekartan 2023–2025 tavoite on, että Varsinais-Suomi on järjestöyhteistyön mallimaakunta ja tarjoaa hyvinvoinnin mahdollisuuksia kaikille. Tiekartta tukee työskentelyä tämän tavoitteen saavuttamiseksi ja tunnistaa järjestökentälle juuri nyt tärkeitä yhteistyöteemoja.

Tiekartan tarkoitus on toimia työkirjaimaisena tukena ja apuna varsinaissuomalaisille järjestöille oman ja yhteisen toiminnan laadun kehittämiseksi, kun toimintaympäristö ja kansalaisyhteiskuntaan kohdistuvat tarpeet jatkuvasti muuttuvat. Tiekartta on tarkoitettu erityisesti järjestöjen ja yhdistysten toimintaa kehittävien vastuuhenkilöiden tueksi, mutta sen ajatukset voivat palvella myös muita järjestöjen jäseniä, kuntia, rahoittajia ja päättäjiä, kun he tutustuvat Varsinais-Suomen järjestökenttään.

Tiekartta käynnistyy jakamalla tuloksia aikaisemmilta kahdelta tiekarttakaudelta ja tutkimalla mahdollisia tulevaisuuksia ja maakunnan järjestökenttää tänä päivänä. Seuraavaksi se kuljettaa lukijansa tärkeiksi valittujen teemojen äärelle, ja lopulta tarjoaa työkaluja kunkin oman ja järjestöjen yhteistoiminnan kehittämiseen.

Järjestöyhteistyön tiekartan kokoaa [Varsinais-Suomen maakunnan yhteistyöryhmän järjestöjaosto](#), joka on laaja ja monipuolinen erilaisten järjestöjen kokoonpano. Järjestöjaosto antaa nyt luonnoksen tiekartasta järjestökentän kommentoitavaksi (ajalla 5.–19.5.2023). Kutsumme sinun yhdistyksesi ja järjestösi mukaan tekemään kanssamme Varsinais-Suomesta järjestöyhteistyön mallimaakunta!

Järjestöjaoston tervehdys: Varsinais-Suomen järjestöt ovat muutoksessa mukana

Yhteiskunta ja toimintaympäristö ympärillämme muuttuvat, eikä järjestötoiminta ole oma saarekkeensa tämän kehityskulun ulottumattomissa. Yhdistysten ja järjestöjen pitää olla muutoksen etulinjassa, luomassa omaa tulevaisuuttaan. Tätä työtä tehdään Varsinais-Suomen järjestöjen yhteisen tiekartan kautta.

Kansalaistoiminta käy itsekkin uusiutumisosuutta läpi muun muassa sitoutumisen vähenemisen vuoksi. Merkitykselliselle toiminnalle on silti kysyntää, sillä ihmiset haluavat olla mukana hyvissä asioissa. Meidän pitää vain aikaisempaa paremmin osata kertoa se, mitä kaikkea hyvää me teemme. Tätä viestiä pitää osata kertoa niin kunnille ja hyvinvointialueille kuin toisaalta omalle jäsenkunnalle ja rahoittajille.

Yhdistyksiä ja järjestöjä ei tokikaan voi pakottaa muuttumaan. Kansalaistoiminnan luonteen mukaisesti jokainen yhdistys ja järjestö ratkaisee itse, minkälaista tulevaisuutta sen toimijat haluavat. Yhdistysten ja järjestöjen arvot ja toiminta-ajatukset eivät voi vaihtua päivän trendien mukaan, mutta niitäkin voi viilailta uusien avautuvien mahdollisuuksien maailmassa.

Toiveet järjestösektorin osallistumisesta eri palvelujen tuottamiseen maakunnan asukkaille tulevat joka tapauksessa kasvamaan. Syrjäytyminen, väestön ikääntyminen, nuorten hyvinvoinnin tukeminen ja maahanmuuttajien kotoutuminen ovat esimerkkejä teemoista, joissa tarvitaan kaikkien maakunnan toimijoiden yhteistyötä. Kansalaistoiminnan rooli ilmastotyössäkin on vielä määrittelemättä.

Myös kuntien rooli on muuttunut. Kunnan toiminnan ydin on tulevaisuudessa enemmän elinvoimatyössä ja toimintojen koordinoinnissa; työn, toimeliaisuuden ja vireyden, yhteisöjen ja hyvinvoinnin kokonaisuudessa. Kunta tarvitsee kumppaneita, jotka voivat tuottaa innovatiivisia ja resurssitehokkaita vaihtoehtoja kunnan päätöksentekijöille. Se tarvitsee myös välineitä, joilla kuulla aktiivisia asukkaitaan: yhdistysfoorumeita, seuraparlamentteja, kylien neuvottelukuntia, yhdistysohjelmia.

Tarvitaankin järjestötoimijoiden osaamisen kehittämistä, järjestöjen oman ydintoiminnan kirkastamista ja monenlaista järjestökohtaista kehittämistyötä. Kynnyksen toimintaan osallistumiselle tulee olla matala.

Kuten tuore maakuntastrategia osoittaa, tulevaisuuden Varsinais-Suomi on verkostojen ja kumppanuuksien maakunta, jossa järjestöt tuottavat kumppanien kanssa monenlaisia toimintoja uusilla ratkaisumalleilla. Verkostoista löytyy eri sisältöjen osaajia, jotka liikkuvat ketterästi yli järjestö-, kunta- ja muiden rajojen. Kokeilukulttuuri, räätälöinti, omaehtoisuus ja tutkiva oppiminen haastavat perinteisen yhdistyslakiin perustuvan yhdistystoiminnan.

Uusien toimintatapojen käyttöön ottamisen ei tarvitse kuitenkaan tarkoittaa yhdenkään järjestön aatteen, sydämen, katoamista. Hyvinvoiva ja ajassa elävä järjestö tarjoaa asiakkailleen laadukkaasti toteutettua, haluttua toimintaa ja jäsenilleen alustan järjestön aatteen mukaiseen toimintaan.

Tauno Linkoranta

järjestöjaoston puheenjohtaja 2022–2025

kyläasiamies

Varsinais-Suomen Kylät ry

Regina Strandberg

järjestöjaoston varapuheenjohtaja 2022–2025

toiminnanjohtaja

Folkhälsans Förbund rf, Turunmaa

2. Tuloksia edeltäviltä tiekarttakausilta

Varsinais-Suomen järjestöyhteistyö on kahden kautensa (2018–2020 ja 2021–2022) aikana tuottanut tuloksia, joita on ilo esitellä! Tiekarttojen tavoitteenasettelun kautta maakunnan liiton alaisuuteen perustettiin järjestöjaosto järjestöjen yhteistyöelimeksi, vuosittaiset järjestöfoorumit keräsivät kiinnostuneita yhteen, keskinäinen yhteistyö ja osaaminen lisääntyivät ja jaosto tuotti monipuolisia työkaluja järjestötoimijoiden käyttöön. Konkreettisten tulosten lisäksi tiekartta on ohjannut Varsinais-Suomen maakunnan yhteistyöryhmän järjestöjaostossa käytävää keskustelua.

2.1. Varsinais-Suomen maakunnan yhteistyöryhmän järjestöjaosto

Vuonna 2019 Varsinais-Suomen liiton yhteyteen perustetun maakunnan järjestöjen yhteistyöelimen, Varsinais-Suomen maakunnan yhteistyöryhmän järjestöjaoston, tehtävä on toteuttaa Varsinais-Suomen maakuntastrategiaa toimimalla Varsinais-Suomen järjestöjen yhteistyöelimenä ja edunvalvojana sekä Varsinais-Suomen järjestöyhteistyön tiekartan omistajana.

Järjestöjaosto päätettiin perustaa toukokuun 13. päivänä vuonna 2019 Varsinais-Suomen maakunnan yhteistyöryhmän (MYR) kokouksessa. MYR:n muut jaostot ovat elinkeino-, koulutus-, maaseutu- ja ilmastovastuujaosto, eli järjestöt nostettiin maakunnan tärkeiden yhteisten kehittämisteemojen rinnalle. Järjestöjaoston kokoonpano syntyi yhdistysten ehdotusten pohjalta ja jaoston ensimmäinen kokous pidettiin joulukuussa 2019. Varsinaisten ja varajäsenten kautta edustettuna on nelisenkymmentä varsinaissuomalaista yhdistystä ja järjestöä.

Yhteistyö on rakentunut vaihe vaiheelta hyvällä sykkeellä: aivan ensin järjestöyhteistyön kehittäminen merkittiin yhdeksi maakunnan kehittämisen tavoitteista Varsinais-Suomen maakuntaohjelmaan 2018–2021. Noin vuosi ohjelman hyväksymisen jälkeen saatiin valmiiksi Varsinais-Suomen järjestöyhteistyön tiekartta vuosille 2018–2020 ja sen tunnistamasta tarpeesta perustettiin lopulta MYR-järjestöjaosto.

Jaoston toiminta on alusta alkaen ollut itseohjautuvaa. Varsinais-Suomen liitto on mukana kutsujana, mahdollistajana ja tietenkin omissa temaattisissa kysymyksissään asiantuntijana, mutta muutoin järjestöt ovat oman sektorinsa asiantuntijoita ja päättävät keskusteltavat asiat jaoston tehtävien sisällä. Maakunnallinen järjestöyhteistyö kasvattaa näin juuria maakunnan liiton työn teemoihin, kun maakunnan yhteiset tavoitteet peilautuvat kansalaisyhteiskunnassa, ihmisissä. Tämä on kiistatta kaikkien etu ja sitä tarvitaan, jotta maakunnalliset strategiat ja ohjelmat ovat eläviä ja merkityksellisiä.

Järjestöjaosto pyrkii toimimaan eräänlaisena solmukohtana varsinaissuomalaisille järjestöille: sen tarkoitus on olla aidosti järjestöjä yhdistäviä asioita pohtiva ja kehittävä, eikä se siksi kompastele sektorikohtaisiin etuihin tai mahdolliseen kilpailuun. Niiden sijaan jaosto pohtii muun muassa yhteisen viestinnän kehittämistä, yhteisiä koulutuksia, yhteisiä panostuksia kuntayhteistyön rakentamiseen sekä teemoja kuten monikulttuurisuus ja kestävä kehitys.

Järjestöjaoston toiminnassa on ollut kaksi kautta: 2019–2021 ja käynnissä oleva kausi 2022–2025. Jaostoon kuuluu jäsenenä ja varajäsenenä 36 maakunnassa toimivaa järjestöä ja yhdistystä, Lounais-Suomen aluehallintovirasto ja Varsinais-Suomen liitto. Jäsenet valitaan avoimen nimeämisprosessin avulla. Jaosto kokoontuu neljä kertaa vuodessa, mutta se on muodostanut vapaamuotoisia työryhmiä, jotka työskentelevät kokousten välissä.

2.2. Varsinais-Suomen järjestöfoorumi

Varsinais-Suomen järjestöfoorumi on sekä viestinnän ja keskustelun kanava että vuosittainen järjestökentälle tarkoitettu tapahtuma. Viestintä tapahtuu uutiskirjeiden, sähköpostien ja verkkoviestinnän sekä sosiaalisen medioiden kautta. Postituslistalle voivat kaikki kiinnostuneet ilmoittautua Varsinais-Suomen liiton verkkosivujen kautta. Järjestöfoorumi-tapahtuman ajankohdaksi on vakiintunut marraskuu. Foorumi on järjestetty säännöllisesti viisi kertaa:

- 2018: ”Innostus tarttuu!” -seminaari Raision kirjastotalolla. Tilaisuudessa esiteltiin Varsinais-Suomen ensimmäinen järjestöyhteistyön tiekartta. Tilaisuuteen oli noin 100 ilmoittautunutta ja sen juhlapuheen piti maakuntahallituksen puheenjohtaja Ilkka Kanerva.
- 2019: Järjestöfoorumi järjestettiin työpajana Kaarinan kaupungintalolla. Silloin työstettiin järjestöyhteistyöryhmän (sittemmin järjestöjaoston) mallia. Tilaisuuteen oli noin 30 ilmoittautunutta. Tilaisuuden avasi Kaarinan kaupunginjohtaja Harri Virta.
- 2020: Järjestöfoorumiin kokoonnuttiin teemalla ”Innostuksesta yhdessä tekemiseen”. Covid-19-pandemian vuoksi tilaisuus järjestettiin webinaarina. Ilmoittautuneita oli lähes 100 henkeä. Tilaisuudessa esiteltiin muun muassa järjestöjaoston tuottaman järjestöjen toiminnan itsearvioinnin työkalun ensimmäistä versiota.
- 2021: Järjestöfoorumi järjestettiin teemalla ”Vetovoimainen yhdistys”. Tilaisuus toteutettiin vallinneen pandemiatilanteen vuoksi webinaarina. Ilmoittautuneita oli lähes 90 henkeä. Tilaisuudessa käytiin muun muassa läpi kohtaamistaitoja nuorten opastuksella.
- 2022: Järjestöfoorumin teemana oli ”Laadukkaalla työllä tulevaisuuteen”. Liedon kaupungintalolla järjestettyyn seminaariin ilmoittautui noin 70 henkeä. Tilaisuuden avasi Liedon kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Juhani Pilpola.

Vuonna 2023 järjestöfoorumi tekee yhteistyötä Kulttuurifoorumin kanssa ja järjestää keväällä vaikuttamisteemaisen seminaariin. Lisäksi järjestetään järjestöfoorumi vuoden lopussa. Tapahtumia on tarkoitus jatkaa myös tulevaisuudessa niin kauan kuin niille on kysyntää.

2.3. Osaamisen tunnistaminen järjestökentällä

Yksi järjestöyhteistyön kulmakivistä on yhteistyön, tuttuuden ja osaamisen tunnistaminen. Tätä varten järjestöjaosto on avannut omaa toimintaansa ja pyrkii tekemään jäseniään tutummiksi myös muille toimijoille.

Järjestöjaoston kaksikielinen uutiskirje, *Järjestöuutisia maakunnasta – Föreningsnytt från landskapet*, julkaistaan jokaisen jaoston kokouksen jälkeen, ensimmäisen kerran toukokuussa 2021. Uutiskirje kokoaa pääviestit ja päätökset järjestöjaoston kokouksesta. Lisäksi jokaisessa uutiskirjeessä esitellään kaksi jaoston jäsenjärjestöä. Uutiskirjeen tavoitteena on esitellä jaoston toimintaa ja samalla madaltaa varsinaissuomalaisen järjestötoimijoiden kynnystä ottaa yhteyttä jaoston jäseniin heille tärkeissä asioissa.

Varsinais-Suomen järjestökentällä on jaoston uutiskirjeen lisäksi käytössä useita sektori- tai teemakohtaisia uutiskirjeitä ja aktiivisia sähköpostilistoja, jotka toimivat myös yhteistyössä ja tekevät ristiinlähetyksiä. Osaamisen tunnistamiseksi viestintää pyritään tukemaan mahdollisimman monin keinoin.

Hyvä tapa tutustua oman kunnan järjestöyhteistyöhön ja olemassa olevaan osaamiseen on kunnassa mahdollisesti toimivan järjestöparlamentin, kylätapaamisen tai vastaavan kautta. Tällaisia Varsinais-Suomessa toimii muun muassa Turussa, Paimiossa, Maskussa, Aurassa, Kemiönsaaressa, Marttilassa, Pöytyällä, Somerolla, Mynämäessä ja Laitilassa.

Viime vuosien pandemiaolosuhteet ovat muuttaneet järjestökentän toimintaa ja tuoneet käyttöön monenlaisia uusia fyysisiä ja digitaalisia yhteistyön tiloja. Yhteisten tilojen tehokkaamman käytön kautta voi avautua monenlaisia mahdollisuuksia yhteistyön kehittämiseksi. Yhteisten areenoiden ja kohtaamisten lisäksi järjestöjen ja yhdistysten täytyy kuitenkin myös olla itse aktiivisia tiedon tarjoamisessa ja hakemisessa.

2.4. Yhdistysohjelmat Varsinais-Suomen kunnissa

Aikaisempien järjestöyhteistyön tiekarttojen tavoitteena on ollut yhdistysohjelmien saaminen jokaiseen varsinaissuomalaiseen kuntaan. Aivan vielä ei olla tavoitteeseen päästy, mutta moni kunta on kuitenkin joko laatinut tai laatimassa omaansa. Ensimmäiset ohjelmat syntyivät Maskuun, Sauvoon, Lietoon, Ruskolle ja Vehmaalle jo 2010-luvun puoliväliin mennessä. Sittemmin niitä on syntynyt Mynämäelle, Auraan ja Uuteenkaupunkiin ja tuoreimpina listalla ovat jo toisen ohjelmansa laatineet Rusko, Laitila ja Marttila.

Ohjelmien ensimmäinen sukupolvi ei ehkä ole saavuttanut kaikkia niitä tavoitteita, mitä niille asetettiin nimenomaan kuntien ja 3. sektorin yhteistyötä ohjaavina työkaluina. Kehittämistoimia toki tehtiin, mutta ongelmia syntyi ohjelmien seurantaan ja päivitykseen liittyen. Samoin aktiivisten avainhenkilöiden vaihtuminen niin kunta- kuin yhdistysorganisaatioissakin saattoi aiheuttaa ohjelmien keskeytymisen. Uusimmat ohjelmat ovatkin keskittyneet enemmän yhteistyörakenteiden luomiseen ja lujittamiseen niin, että yhteistyölle on jatkuvuutta henkilövaihdoksista huolimatta.

2.5. Työkalut oman toiminnan laadun kehittämiseen ja kuntakumppanuuteen

Monipuolisen osaamisen kasvattamisen lisäksi järjestöjaosto on vastannut aikaisempien tiekarttojen tavoitteisiin ja jäsenjärjestöjen tarpeisiin tuottamalla konkreettisia työkaluja. Työkalut löytyvät Varsinais-Suomen liiton verkkosivuilta ja osoitteesta www.jarjestofoorumi.fi.

[Omasta toiminnasta tasavertaiseen kumppanuuteen – tarkistuslista yhdistyksille hyvän kuntayhteistyön varmistamiseksi](#) listaa järjestöjen ja yhdistysten tueksi askelia, joiden avulla on hyvä lähteä rakentamaan yhteistyötä kunnan kanssa. Katso tarkemmin tiekartan luku 5.

[Tulevaisuuden järjestö onnistuu muuttuvassa maailmassa – järjestön toiminnan itsearviointi auttaa tunnistamaan kehityskohteet](#) -materiaali auttaa järjestöjä tutkimaan oman toimintansa laatua, sitoutuneisuutta ja sopeutumiskykyä. Materiaali listaa järjestötoiminnalle oleellisia teemoja ja kysymyksiä, joita pohtimalla järjestön tai yhdistyksen kehittämistoiminnasta vastaavan on hyvä lähteä askel kerrallaan pohtimaan toiminnan laadun kehittämistä. Katso tarkemmin tiekartan luku 5.

3. Tulevaisuus haastaa yhdistys- ja järjestötoimijoita

Yhdistystoiminta muuttuu ja muovautuu toimintaympäristön mukana. Toimintaympäristön haasteet ovat yhdistykselle myös mahdollisuuksia. Usein muutoksessa kuitenkin pitää astua ulos omalta mukavuusalueelta. Tämä ei tarkoita perinteisten toimintatapojen syrjäyttämistä vaan niiden täydentämistä.

Toimintaympäristön muutoksia voi ennakoida ja niiden vaikutuksia, niin uhkia kuin mahdollisuuksiakin, pitää arvioida yhdistyksen oman toiminnan kannalta. Tulevaisuuden hahmottaminen on ennen muuta vaihtoehtoisten tulevaisuuskuvien muodostamista. Yhdistys voi tiettyjä kehityskulkuja ennakoimalla vaikuttaa omaan tulevaisuuteensa, vaikka monet kehityskulkua määrittävistä toimista ja päätöksistä tehdäänkin oman organisaation ulkopuolella.

Yhdistys- ja järjestötoimintaa ohjaavat monenlaiset ilmiöt; on megatrendejä, trendejä, heikkoja signaaleja ja villedä kortteja ja kaikkea näiden väliltä. Tässä listataan muutostekijöitä, jotka ainakin tämän tiekartan voimassaoloaikana tulisi huomioida.

Väestörakenteesta johtuvat muutokset. Yhdistysaktiivit näyttävät vanhenevan ja lukumääräisesti vähenevän. Toisaalta Varsinais-Suomen väkiluku on lievässä kasvussa ja Varsinais-Suomessa on paljon kausiasukkaita. Väkeä on tullut myös muista kulttuureista. Uusien asukkaiden ja monikulttuurisuuden hyödyntäminen ovat haasteita mutta myös mahdollisuuksia varsinaissuomalaiselle kansalaistoiminnalle. Ikärakenne ja erityisryhmien huomioiminen asettavat vaatimuksia saavutettavuudelle. *Ovatko yhdistykset toimijarakenteen muutokseen valmiita?*

Ihmisten toiminnassa tapahtuvat muutokset. Ihmisten työ ja vapaa-aika ja jopa asuminen sirpaloituvat, työnteon tavat ja paikat monimuotoistuvat. Sitoutuminen on lyhytaikaista ja projektimaisuus ulottuu töistä vapaa-ajalle. Vapaa-ajasta kilpaillaan monella suunnalla ja elämysten rooli korostuu. Digitalisaatio muuttaa niin työtä kuin vapaa-aikaakin – etenkin koronan jälkeen. Vapaaehtoisten projektimainen osallistuminen on hyödynnettävä voimavara myös yhdistyksille. *Osaavatko yhdistykset toimia alustana ja tukena ihmisten pop up -tyyppiselle spontaanille toiminnalle?*

Järjestöjen taloudessa tapahtuvat muutokset kertovat avustusten ja tukien määrien ja mahdollisuuksien vaihteluista, samoin varainhankinnan keinoista. Kuntien tuki on entistä useammin kohdeperustaista ja sillä osa-alueella on tarvetta selkeämmille pelisäännöille. Valtionavustusjärjestelmää ollaan uudistamassa myös radikaalisti, sillä veikkauspelituotoista siirrytään valtion budjettiperustaiseen tukijärjestelmään. EU-ohjelmien tuet ovat toisaalta monen toimijan tukijalka.

Korona-pandemia asetti yhdistykset uuteen tilanteeseen taloudenpidossa. Monen yhdistyksen talous koki kolauksen tulovirran menettämisen myötä. Tapahtumia ei voinut järjestää eikä tiloja vuokrata. Etenkin isojen yhdistystilojen ja -talojen omistajia pandemia kohteli tyyliä. Venäjän hyökkäys Ukrainaan aiheutti heti perään hyppäyksen energiakuluihin. *Osaavatko yhdistykset ja järjestöt hakea tukia ja avustuksia? Onko jäsenmaksu ainoa varainhankinnan keino? Voidaanko yhdistyksen talouden perustaa monipuolistaa? Onko talousosaaminen riittävällä tasolla?*

Yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset keskittyvät hyvinvointiyhteiskunnan ympärille. Väestö ikääntyy ja huoltosuhde muuttuu edelleen voimakkaasti. Asukkaiden ja järjestöjen vastuu hyvinvoinnista ja vaikkapa arjen turvallisuudesta kasvaa paikallistasolla. Ja mikä on kansalaistoiminnan rooli ilmastonmuutoksen hillitsemisessä? Tämä keskustelu on pitkälti vielä käymättä. Kunnat ja hyvinvointialue ovat ilmaisseet entistä vahvemmin halukkuutensa yhteistyöhön ja erilaisiin kumppanuuksiin. Alueiden elinvoimakysymyksissä keskustelua tarvitaan myös yhdistys-yritys-akselilla. *Miten yhdistykset määrittelevät*

suhteensa erilaisiin kumppanuuksiin?

Järjestötoiminnassa tapahtuu muutoksia, jotka perustuvat monesti ihmisten toiminnan muutoksiin. Muutokset liittyvät vapaaehtoisten vähenemiseen ja uudentyyppisen vapaaehtoisuuden kehittymiseen. Nuoria kaivataan lisää. Yhdistystoiminnalla on edelleen vetoa, uusia yhdistyksiä perustetaan ja vapaaehtoistyö kiinnostaa, mutta uudenlaisten toimintatapojen käyttöönotto ja viestinnän tehostaminen ovat kohtalonkysymyksiä uusien toimijoiden saamiseksi. Yhdistyksen palveluiden käyttäjät ja toimintaan osallistujat vaativat laatua – riittääkö osaaminen? *Osaavatko yhdistykset brändätä itsensä muuttuvassa toimintaympäristössä vetovoimaiseksi?*

Järjestön oman toiminnan muutokset – tai muuttumattomuus – ovat tietysti tapauskohtaista. Onko yhdistyksessä pohdittu, miksi se on aikanaan perustettu ja miksi se on olemassa? Mennäänkö aate vai arki edellä? Ollaanko valmiita kokeiluihin? Onko yhdistyksessä osattu delegoida tehtäviä vai kasaantuvatko ne harvoille? Onko jaksamiseen panostettu? *Onko yhdistyksellä strategiaa tulevaisuuteen: uskalletaanko päästää irti vanhasta ja asettaa uusia tavoitteita uudessa toimintaympäristössä? Osataanko toisaalta karsia turhat toiminnot?*

4. Löydä oman järjestösi yhteistyömahdollisuudet

Varsinais-Suomen järjestöyhteistyön tiekartan tarkoitus on synnyttää yhteistyötä, toimintaa, jotta tavoitteemme järjestöyhteistyön mallimaakunnasta voisivat toteutua. Yhteistyömahdollisuuksiimme vaikuttavat toimintaympäristömme tekijät, ja yhteistyötämme suuntaavat valintamme teemoiksi, joissa koemme järjestöyhteistyössä erityistä tarvetta ja toisaalta vahvuutta.

4.1. Varsinaissuomalainen toimintaympäristö

Hienoa, että sinun järjestösi toimii juuri Varsinais-Suomessa! Varsinaissuomalaisten järjestöjen toimintaympäristössä on paljon tekijöitä, jotka ovat yhteisiä muualla toimivien järjestöjen ympäristöissä, mutta myös paljon sellaista, joka tekee meistä erityisiä. Moni näistä tekijöistä liittyy sijaintiimme, toimintatapoihimme, väestörakenteemme monipuolisuuteen, luontoon ja historiaamme. Me olemme ylpeitä toimiessamme juuri tässä ympäristössä. Jos haluat tarkempaa tietoa Varsinais-Suomen järjestöistä ja yhdistyksistä, voit tutkia Yhdistysrekisteriä osoitteessa www.yhdistysrekisteri.prh.fi!

Kuva: Varsinaissuomalainen toimintaympäristö järjestöille (*toteutetaan taitossa sanapilvenä*)

<ul style="list-style-type: none">• yli 9000 rekisteröityä yhdistystä• alueen moninaisuus• kaksikielisyys• monipaikkaisuus• Saaristomeri• ilmastotyö• kestävä kehitys• 27 kunnan rooli• Varha• kumppanuus• MYR järjestöjaosto• yhdistyslaki• talous• rahoitus• koronan vaikutukset• digiympäristö	<ul style="list-style-type: none">• energiakulut• vihreä siirtymä• kulttuurimaakunta• historia• kansainvälisyys• monikulttuurisuus• tietoturva• turvallisuus• kaupungit• maaseudut• saaristo• merellisyys• kylät• tilat ja talot• 485 700 varsinaissuomalaista
--	--

4.2. Meidän valintamme

Varsinais-Suomen järjestötoiminta on niin laajaa ja monipuolista, että tiekartassa on syytä keskittyä vain joihinkin teemoihin, joissa koemme erityistä tarvetta ja toisaalta vahvuutta. Tiekartan teemat on valittu maakunnan yhteistyöryhmän järjestöjaoston toimesta Varsinais-Suomen maakuntastrategiasta 2040+ ja maakuntaohjelmasta 2022–2025, ja näin järjestöyhteistyö toteuttaa samalla myös laajempia maakunnallisia tavoitteita. Järjestöjaosto on laatinut teemoista toteuttamissuunnitelman, joka edelleen tunnistaa konkreettisia tehtäviä tavoitteiden edistämiseksi. Tehtävät on mainittu seuraavissa luvuissa, kunkin teeman kohdalla.

4.2.1. Syrjäytymisen ehkäiseminen ja osallisuuden toimintamallit

Syrjäytymisen ehkäiseminen on työtä sen puolesta, että kaikilla olisi mahdollisuus mielekkääseen ja turvalliseen elämään, jossa ihmisen perustarpeet ovat kunnossa. Matalan kynnyksen järjestötyöllä on tärkeä tehtävä syrjäytymisen ehkäisemisessä.

Digitalisaatio voi monien tuomiensa hyötyjen lisäksi aiheuttaa myös vaaran syrjäytymisestä. Yhteiskunnan yhä digitalisoituessa on mahdollista, että osa sen jäsenistä jää kehityksen ulkopuolelle. Järjestöillä onkin paikka olla toimintansa piirissä olevien ihmisten tukena digiosaamisen kartuttamiseksi. Tämä edellyttää osaltaan sitä, että järjestöt itse ottavat rohkeasti haltuun uusia toimintatapoja ja edistävät esteettömyyttä omassa toimintaympäristössään.

Osallisuudesta puhuttaessa viitataan useimmiten tilanteisiin, joissa ihmisellä on mahdollisuus kokea palkitsevia vuorovaikutussuhteita ja omaa elämää ja hyvinvointia tukevia merkityksellisiä asioita. Osallisuuden rinnalla puhutaan usein toimijuudesta, jolloin ihminen kokee olevansa osa ja vaikuttavansa erilaisissa yhteisöissä.

Osallisuuden toteutuminen edellyttää monenlaisten organisaatioiden ja toimijoiden tiivistä yhteistyötä. Varsinais-Suomen alueella tätä yhteistyötä ja asiantuntijuuden rakentamista yhä vankemmaksi rakennetaan kuntien, hyvinvointialueen ja järjestöjen yhteistyönä.

Vapaaehtoistyö ja kansalaistoiminta ovat tutkitusti tärkeitä hyvinvoinnin kokemuksen tuojia, ja samalla ne voivat parhaimmillaan madaltaa esteitä osallisuuden kokemiselle. Tässä työssä järjestöillä on tärkeä tehtävä.

Järjestöjaosto haastaakin kaikki järjestöt tulevaisuustyöhön ja huolehtimaan toimintansa saavutettavuudesta ja laaja-alaisesta esteettömyydestä, mikä parhaimmillaan luo uusi vaikuttavia osallisuuden toimintamalleja.

Miten järjestöjaoston toteuttamissuunnitelmassa asiaa pyritään edistämään osallisuuden toimintamallien rakentamista?

- Järjestöt haastavat kunnat osallisuutta tukeviin kokeiluihin yhdessä järjestöjen kanssa, kuntien lakisääteisten toimien ja elimien rinnalla.
- Järjestöt tuovat viestinnässään esiin vapaaehtoisten ja järjestöjen oman alan tai alueen asiantuntijuutta sisäisesti ja yhteistyökumppaneilleen.

- Järjestötoiminta luo foorumin omalle vapaaehtoisryhmälleen ja 4. sektorin toimijoille (pop up -toiminta, somekampanjat, auttamis- ja osallisuusteot) toteuttaa osallisuutta.
- Järjestöt käyvät aktiivista keskustelua osallisuuden edistämisestä hyvinvointialueen kanssa.
- Tulevaisuustyö otetaan entistä vahvemmin osaksi järjestöjen ja MYR-järjestöjaoston toimintaa.
- Järjestöt huolehtivat toimintansa saavutettavuudesta, esteettömyydestä ja monikielisyydestä ja jakavat tietoa näiden edistämisestä maakunnassa.
- MYR-järjestöjaosto lisää osallisuutta kaikessa toiminnassaan

Miten järjestöjaoston toteuttamissuunnitelmassa asiaa pyritään edistämään syrjäytymisen ehkäisemistä?

- Järjestöt tukevat kansalaisten digiosaamista.
- Järjestöjen työn tunnistaminen ja hyödyntäminen on suunnitelmallinen osa kuntien työtä.
- Järjestötoiminnassa varmistetaan, että myös niillä ihmisillä, jotka eivät ole jäseniä, on matala kynnys osallistua.
- Järjestöt tuottavat ja hyödyntävät aktiivisesti materiaalia, koulutuksia ja oppaita saavutettavuuden ja esteettömyyden edistämiseksi ja toimivat näiden periaatteiden mukaisesti.
- Järjestöt tunnistavat vaikeasti tavoitettavat ja hiljaiset väestöryhmät sekä vähemmistöt ja etsivät sopivia yhteistyötapoja heidän kanssaan.
- Järjestöt huolehtivat asioiden valmistelusta yhteistoiminnallisesti.

Pohdittavaa!

- Miten sinun järjestösi tukee ihmisten osallisuuden kokemuksen kehittymistä?
- Mitä esteettömyys tarkoittaa sinun järjestöissäsi?
- Ketkä voisivat olla järjestösi uusia jäseniä ja miten he löytävät toimintanne pariin?
- Miten sinun järjestösi ehkäisee digisyrjäytymistä?

4.2.2. Aktiivinen kansalaisuus

Aktiivinen kansalainen on kaikkien toimivien yhteisöjen ydin. Aktiivista kansalaisuutta tukemalla ja ihmisten toimijuutta edistämällä voidaan maakunnassamme tarjota asukkaille paikkoja vaikuttaa ja olla mukana oman lähiyhteisönsä hyvinvoinnin edistämässä. Erilaisilla järjestöillä on tässä kokonaisuudessa merkittävä rooli. Laaja ja monipuolinen järjestöjen toimintakenttä luo parhaimmillaan ihmiselle paikan tuoda esille omaa osaamistaan sekä vaikuttaa itselle tärkeisiin asioihin.

Järjestöillä onkin oiva paikka tukea aktiivista kansalaisuutta kehittämällä omaa toimintaansa siihen suuntaan, että uusien jäsenten ja toimijoiden mukaantulo olisi mahdollisimman helppoa. Järjestöjen on tärkeää pohtia, miten ne voivat ennakoida tulevaa ja siten edesauttaa oman toiminta-alansa positiivista muutosta ja uudistumista.

Järjestöjen tulee suunnata katseensa tulevaisuuteen ja rakentaa siitä yli sektorirajojen tehtävää työtä, jossa kaikenikäisillä ja monenlaisissa elämäntilanteissa olevilla ihmisillä on mahdollisuus olla toimijana. Koulutukset ja toimijuuteen kannustavat kurssit ovat yksi reitti vaikuttamiseen omassa arjessa. Tulevaisuuden järjestöillä kestävä kehityksen edistäminen on luonteva osa toimintaa.

Aktiivisessa kansalaisuudessa on tärkeää hahmottaa, että organisaatiot tai yhteisöt itsessään eivät ole toimijoita, vaan toimijoita ovat yhteisöille aikaansa antavat ihmiset. Meillä jokaisella varsinaissuomalaisella on siis omalta osaltamme mahdollisuus vahvistaa maakuntaamme ja sen elinvoimaa.

Miten järjestöjaoston toteuttamissuunnitelmassa asiaa pyritään edistämään aktiivista kansalaisuutta?

- Järjestöt löytävät yhteisiä keinoja avata omaa toimintaansa, jotta mukaantulo on helppoa niin jäsenistölle kuin uusille ihmisille.
- Järjestöt panostavat omaan muutosjohtamisen osaamiseensa ja lisäävät näin sopeutumiskykyään, joustavuuttaan ja ketteryyttään.
- Järjestöt toteuttavat yhteistyössä vapaan sivistystyön oppilaitosten kanssa kursseja, jotka kertovat yhteiskunnan toiminnasta ja vaikuttamismahdollisuuksista.
- Järjestöt perustavat erityisiä elimiä (asiantuntijajäsenyyksiä tms.) omaan hallintoonsa nuorten kuulemiseksi.
- Järjestöt kehittävät omaa toimintaansa kestäväen kehityksen periaatteiden mukaisesti ja kannustavat jäseniään ja kumppaneitaan samaan.
- Järjestöt panostavat erityisesti yli sektorirajojen lasten ja nuorten kasvatustyöhön aktiivisen kansalaisuuden vahvistamiseksi.

Pohdittavaa!

- Miten teidän tulisi kehittää omaa toimintaanne, jotta uusien jäsenten ja toimijoiden mukaantulo olisi mahdollisimman helppoa?
- Jokaisella varsinaissuomalaisella on omalta osaltaan mahdollisuus vahvistaa maakuntaa ja sen elinvoimaa. Miten sinun järjestösi on tässä työssä mukana?
- Mitä aktiivisen toimijan taitoja järjestössäsi opitaan ja miten niistä kerrotaan?

4.2.4. Kuntien palveluvalikoima

Kuntien rooli on murroksessa ja monessa kunnassa ollaan entistä kiinnostuneempia yhteistyöstä järjestöjen kanssa. Yhteistyön kautta voidaan vahvistaa kunnan alueella tuotettavia palveluja, jotta kuntalaisille olisi tulevaisuudessakin tarjolla laadukasta vapaa-ajan tekemistä ja hyvinvointia tukevaa toimintaa.

Kannustetaan siis kuntia vuoropuheluun järjestöjen kanssa ja kuntalaisten kuulemiseen palveluja rakennettaessa. Tämä onnistuu hyvin yhteistyössä järjestöjen kanssa, koska niillä on jo nyt hyvä käsitys ihmisten toiveista ja tarpeista. Varmistetaan kuntien ja kolmannen sektorin yhteistyöllä, että molempien tuottamat palvelut ovat vahvasti ja tunnustetusti osana kuntien palveluvalikoimaa.

Yhteistyön vahvistamiseksi kehitetään erilaisia sopimus- ja kumppanuusmalleja, jaetaan tietoa ja tuodaan eri toimijoita ja verkostoja yhteen. Etsitään ja kokeillaan rohkeasti uusia toimintatapoja vuorovaikutteiseen kumppanuuteen kuntien kanssa parhaiden toimintatapojen löytymiseksi.

Eri kokoisissa kunnissa tarvitaan erilaisia ratkaisuja. Pienemmissä kunnissa yhteistyön rakentaminen voi olla osin helpompaa, kun osapuolia on vähemmän ja ympyrät pienempiä. Tärkeää on kuitenkin kunnasta ja sen koosta riippumatta sopia yhteistyön pelisäännöistä yhdessä ja huolehtia, että toimintatavat ovat läpinäkyviä ja reiluja. Maakunnallisella järjestöfoorumilla ja maakunnan järjestöjaostolla on oma roolinsa kuntien ja järjestöjen yhteistyötä tukevana ja kehittävänä elimenä.

Tavoitteena on saavutettava ja tunnistettuihin tarpeisiin perustuva palveluverkko, josta myös tiedotetaan tehokkaasti kunnan asukkaille ja muille palvelujen käyttäjille. Tämä voidaan saavuttaa vain avoimen keskustelun ja hyvän yhteistyön voimin.

Miten järjestöjaoston toteuttamissuunnitelmassa asiaa pyritään edistämään kuntien ja kolmannen sektorin yhteistyötä ja molempien tuottamien palvelujen näkymistä kuntien palveluvalikoimassa?

- Järjestöt ottavat käyttöön "Omasta toiminnasta tasavertaiseen kumppanuuteen" -tarkistuslistan hyvän kuntayhteistyön varmistamiseksi.
- Kunnallisissa yhdistysohjelmissa määritellään kunnan ja 3. sektorin palveluyhteistyön pelisäännöt.
- Kunnissa järjestetään teemallisia tai alueellisia kumppanuuspöytiä ja elinvoimailtoja palvelukysymysten ratkaisemiseksi.
- Kunnissa ylläpidetään yhteistyössä järjestöjen kanssa järjestöjen osaamispankkeja (osana yhdistysohjelmia), joissa 3. sektorin toimijat kertovat osaamisestaan ja palveluistaan.
- Kehitetään ja kokeillaan erilaisia sopimus- ja kumppanuusmalleja palveluyhteistyöhön.

Pohdittavaa!

- Minkälaista yhteistyötä sinun järjestösi tekee tai haluaisi tehdä kunnan kanssa?
- Miten sinun järjestösi voisi vaikuttaa kunnan elinvoimaan / vetovoimaan?
- Minkälaisia kuntalaisten hyvinvointia tukevia palveluja sinun järjestösi tarjoaa tai voisi tarjota?
- Edesauttaako kunta sinun järjestösi yhteistyötä muiden järjestöjen kanssa?

4.2.5. Kulttuurin saavutettavuus

Kulttuuri sen monessa eri muodossa tekee hyvää meille kaikille. Se edistää tutkitusti hyvinvointia ja on tekijöilleen ja kuluttajilleen suuri ilon aihe. Niinpä onkin aivan itsestään selvää, että kulttuuri myös kuuluu kaikille.

Erilaiset esteet voivat kuitenkin aiheuttaa ongelmia kulttuurin saavutettavuuteen. Esteitä voivat olla fyysiset rajoitteet kuten liikuntarajoitteet tai muut fyysiset ominaisuudet, kuten kuulo- tai näkövammaisuus tai se, että kulttuuripalvelut ovat maantieteellisesti pitkän matkan päässä ja julkisen liikenteen käyttäminen ei ole mahdollista. Esteeksi voi myös muodostua taloudellinen tilanne, kieli tai kulttuurinen tausta sekä kaverin tai saattajan puuttuminen.

Jo järjestön toiminnan suunnitteluvaiheessa olisikin hyvä miettiä kenelle toiminta sopii ja mitä olisi tehtävissä erinäisten esteiden poistamiseksi. Esteettömyydestä on olemassa paljon tietoa, jota voi hyödyntää oman toiminnan esteettömyyden arvioinnissa ja parantamisessa. On tärkeää, että kulttuuripalveluja tuotetaan laajasti myös suurten kaupunkien ytimien ulkopuolella ja myös erilaisten yhteisten kuljetusten mahdollisuuksia kehitetään. Kiinnostavia mahdollisuuksia ja avauksia voisi löytyä liikkuvien kulttuuripalveluiden osalta. Olisi hyvä, jos voisimme eri kanavien kautta edistää kulttuurikaverin tai saattajan löytymistä.

Maailmaamme ovat viime aikoina kohdanneet erinäiset kriisit, joiden surauksena monen talous on nyt tiukoilla. Mitä voisimme tehdä, jotta myös nämä ihmiset pääsisivät nauttimaan kulttuurin tuomasta ilosta ja

hyvän olon tunteesta? Voimmeko tarjota edullisempia lippuja tai vapaapaikkoja? Voisinko maksaa tuntemattoman ihmisen lipun johonkin tapahtumaan? Erityisen tärkeätä olisi löytää vanhojen toimivien tapojen lisäksi uusia tapoja edistää kulttuurin saavutettavuutta myös vähävaraisten keskuudessa. Erityisen tärkeää olisi, että myös vähävaraisille perheille löydettäisiin tapoja mahdollistaa lasten ja nuorten osallistuminen kulttuuritoimintaan.

Moneen toimintaan voi osallistua ja tapahtumasta nauttia kielestä tai kulttuurista riippumatta. Markkinointikieli ja kanavat ovat kuitenkin asia, johon tulisi myös kiinnittää huomiota, jos haluamme madaltaa osallistumisen kynnyksiä. On hyvä myös huomioida, että eri kulttuurista tuleva osallistuja voi kokea asiat eri lailla omasta taustasta riippuen. Tulisikin kiinnittää huomiota siihen, että oma toiminta ei ole loukkaavaa ja syrjivää kenenkään uskontoa tai tiettyä väestöryhmää kohtaan.

Pyritään yhdessä aktiivisesti poistamaan omalla toiminnallamme erilaisia esteitä, jotta kulttuurin saavutettavuutta voidaan parantaa. Työ on tärkeää ja luo pohjaa tasavertaiselle ja hyvinvoivalle yhteiskunnalle. Mietitään siis yhdessä, miten voisimme vahvistaa jo olemassa olevien palvelujen saavutettavuutta, ja mitä uusia tapoja voisimme löytää tarjonnan lisäämiseksi.

Miten järjestöjaoston toteuttamissuunnitelmassa asiaa pyritään edistämään kulttuurin saavutettavuutta?

- Järjestöt kertovat kunnille aktiivisesti palvelutarjonnastaan, joka huomioidaan osana kulttuurikasvatussuunnitelmia.
- Kulttuuri yhdistetään soveltuvin osin järjestöjen väliseen yhteistyöhön.
- Järjestöt etsivät tapoja muodostaa ja hyödyntää tieteen ja taiteen tiedontuotannon alustoja.
- Käytetään mahdollisuuksien mukaan ja tuetaan palveluja, joilla edistetään kulttuurin saavutettavuutta.
- Järjestöt hyödyntävät ja tuovat esille yhdessä kuntien kanssa paikallista kulttuuria niin hyvinvoinnin kuin matkailunkin vahvistajana.
- Kunnat hyödyntävät taide- ja kulttuurikentän osaamista oman toimintansa kehittämisessä.

Pohdittavaa!

- Miten sinun järjestösi voisi parantaa toiminnan esteettömyyttä?
- Miten sinun järjestösi tarjoamaan kulttuuripalveluun osallistuminen voisi olla vielä helpompaa?
- Kenelle järjestösi toiminta on suunnattu ja miten viestitte siitä?
- Voisiko järjestösi tarjota palveluja jollekin uudelle osallistujaryhmälle?
- Voisiko sinun järjestösi tehdä yhteistyötä muiden järjestöjen tai kunnan kanssa saavutettavuuden edistämiseksi?

4.2.6. Ympäristön hyvinvointivaikutukset

Hyvinvointia ja terveyttä edistävillä toimenpiteillä vaikutetaan yksilöön, yhteisöihin ja ihmisten elinympäristöön. Toimien avulla ehkäistään ongelmia ja sairauksia sekä ylläpidetään ja edistetään hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä. Toimilla hillitään myös yksinäisyydestä ja sairauksista syntyviä kustannuksia.

Sote-uudistuksen myötä kunnan rooli hyvinvoinnin ja terveyden edistäjänä määrittyy uudelleen, ja toimintaympäristön muutos haastaa myös järjestöt. Sote-järjestöille luonteva yhteistyötaho on useimmiten hyvinvointialue. Kuntaympäristössä yhä useampien toimijoiden tulee nyt tunnistaa itsensä hyvinvoinnin ja terveyden edistäjinä. Hyvinvoinnin lähteitä ovat paitsi terveelliset elämäntavat, lepo, liikunta ja ruoka, myös kulttuuri, luonto sekä turvallinen ja virikkeellinen elin- ja kulttuuriympäristö.

Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen taiteen ja kulttuurin avulla edellyttää säännöllistä yhteydenpitoa järjestökentän, kulttuurialan ja sosiaali- ja terveyssektorin toimijoiden sekä julkishallinnon kesken. Monimuotoisen lähiluonnon säilyminen vaatii vähintään paikallista yhteistyötä: virkistyskäyttöä eli ulkoilu- ja retkipaikkoja olisi kehitettävä laajemmin verkostoin.

Maakunnan lukuisia liikuntapaikkoja ylläpidetään ja kehitetään jo kuntien ja seurojen yhteistyöllä. Paikkojen kehittämistä ja ohjaajien palkkaamista olisi tuettava avustuksilla, hankerahoituksella ja kokeiluilla. Erityisesti lasten ja nuorten liikuttamiseen olisi kiinnitettävä huomiota, sillä tuoreet tutkimustulokset kertovat merkittävästä nuoremman polven kestävyyskunnan heikkenemisestä. Lasten ja nuorten liikuttaminen ei ole yksin koulun tehtävä, vaan vapaa-ajan harrastukset ovat osa liikkumisen kokonaisuutta, ja tässä seuroilla, yhdistyksillä ja järjestöillä on tekemisen paikka.

Kuntien hyvinvointisuunnitelmien laadinnassa, samoin kuin esimerkiksi kulttuurihyvinvointisuunnitelmien kokoamisessa, tulee kuulla myös 3. sektoria. Hyvinvoinnin edistämistä on myös varautuminen ilmastonmuutoksen ympäristö- ja terveysvaikutuksiin.

Miten järjestöjaoston toteuttamissuunnitelmassa asiaa pyritään edistämään kunnissa tehtävää hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä kulttuurin, luonnon ja elinympäristön hyvinvointivaikutusten sekä terveellisten elintapojen ottamiseksi entistä vahvemmin osaksi maakunnan asukkaiden elämää?

- Järjestöt ja kunnat etsivät yhdessä uusia tapoja tukea ja kehittää järjestöjen ylläpitämiä liikunta-, ulkoilu- ja retkeilypaikkoja (avustukset, viestintä ym.).
- Kolmas sektori osallistuu kuntien hyvinvointi- ja kulttuurihyvinvointi-suunnitteluun.
- Kehitetään yhteistyössä kuntien ja järjestöjen kesken uusia kokeiluja hyvinvoinnin lisäämiseksi.
- MYR-järjestöjaosto osallistuu aktiivisesti ilmastotyöhön yhdessä MYR-ilmastovastuujaoston kanssa.
- Järjestöt edistävät liikuntamahdollisuuksia osana terveellisiä elintapoja, ottaen huomioon lähiympäristö ja sen saavutettavuus ja esteettömyys kaikille kuntalaisille.
- Järjestöt ja kunnat etsivät yhdessä uusia tapoja tukea ja kehittää järjestöjen ylläpitämiä liikunta-, ulkoilu- ja retkeilypaikkoja (avustukset, viestintä ym.).

Pohdittavaa!

- Miten sinun järjestösi voisi edistää liikunta- ja ulkoilupaikkojen käyttöä ja ylläpitoa?
- Miten järjestösi voisi edistää monimuotoisen luonnon säilymistä?
- Miten järjestösi voisi tukea ihmisten hyvinvointia ja terveitä elämäntapoja?
- Miten sinun järjestösi voisi liikuttaa lapsia ja nuoria?
- Miten järjestössäsi voitaisiin edistää paikallista ilmastotyötä?

5. Varmista yhdistyksesi laadukas osallistuminen

Varsinais-Suomesta rakentuu järjestöyhteistyön mallimaakunta, kun maakunnassa toimivilla järjestöillä ja yhdistyksillä on mahdollistava toimintaympäristö, yhteiset tavoitteet ja työkalut oman toiminnan kehittämiseen. Erilaiset yhteistyön alustat, tehokas viestintä ja menetelmät auttavat, mutta tärkeintä on järjestön oma tahto ja kyky uudistua ja toimia laadukkaasti ja avoimesti. Tämä luku tarjoaa varsinaissuomalaisille järjestöille ja yhdistyksille muutamia työkaluja työn avuksi. Ota työkalut käyttöön ja kerro asiasta myös kumppaneillesi! Maakunnan yhteistyöryhmän järjestöjaosto valmistelee viestinnän tueksi varsinaissuomalaisen järjestöyhteistyön oman järjestömerkin perustamista.

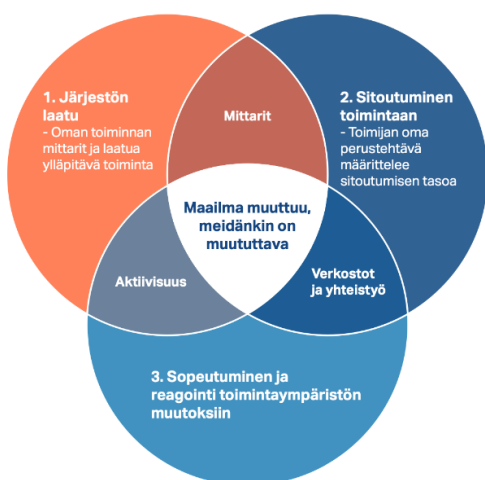
5.1. Järjestön toiminnan itsearvioinnin työkalu

Varsinais-Suomen maakunnan yhteistyöryhmän järjestöjaosto on kehittänyt järjestöille itsearviointityökalun, joka johdattelee tarkastelemaan järjestön oman toiminnan laatua ja muutosjoustavuutta. Työkalussa keskitytään järjestötyön kolmeen olennaiseen osa-alueeseen, jotka ovat:

1. Järjestön laatu
2. Sitoutuminen toimintaan
3. Sopeutuminen ja reagointi toimintaympäristön muutoksiin.

Ensimmäisiä askelia kohti arviointia voit ottaa kyselymme avulla. Löydät kyselyn tietkartan julkaisemisen jälkeen (viimeistään elokuussa 2023) järjestöfoorumien osoitteesta sivulta www.jarjestofoorumi.fi. Kyselyn tehtyäsi saat hahmotettua mitkä osa-alueet järjestössänne ovat kunnossa ja mitkä ovat niitä osa-alueita, joiden kehittämiseen olisi tärkeä keskittyä tulevaisuudessa. Kyselyn tukeman kevyen kartoituksen jälkeen voitte oman tarpeen mukaan ja omaan tahtiinne keskittyä esiin nousseisiin osa-alueisiin varsinaisen itsearviointityökalun tarkempien kysymysten avulla. Nämä löydät edellä mainitulta verkkosivuiltamme jo kommentointiaikana.

Kuva: Järjestön toiminnan itsearvioinnin ydinteemat ovat toiminnan laadun, sitoutumisen ja sopeutumisen arviointi.

5.2. Kuntayhteistyön tarkistuslista

Kunta tarvitsee yhdistyksiä ja järjestöjä hyvinvoinnin, elinvoiman ja osallisuuden turvaamiseen. Kuntalaki suorastaan edellyttää kuntia strategioissaan ottamaan huomioon asukkaiden osallisuuden ja kuulemisen. Toisaalta yhdistykset ja järjestöt tarvitsevat kumppanikseen kuntaa tukemaan kansalaisyhteiskunnan toiminnan edellytyksiä ja mahdollisuuksia. Yhdistyksille onkin kerätty oma muistilista kuntayhteistyön eri elementeistä

Järjestöjaoston kokoama kuntayhteistyön tarkistuslista kokoaa järjestöjen ja yhdistysten tueksi askelia, joiden avulla on hyvä lähteä rakentamaan yhteistyötä kunnan kanssa. Tarkistuslista keskittyy neljään vaiheeseen, jotka ovat: 1) varmista yhdistyksen laadukas toiminta, 2) tutustu tulevaan yhteistyökumppaniin, 3) kirkasta yhdistyksen tavoitteet ja toiveet: tuki vai kumppanuus?, ja 4) tarjoa yhdistyksen osaamista ja asiantuntemusta kunnan käyttöön ja vaikuta! Tarkistuslistan löydät järjestöfoorumin osoitteesta www.jarjestofoorumi.fi.

Järjestöjaoston työryhmissä työstetään tarkistuslistan lisäksi parhaillaan kuntien tueksi yhdistysohjelman runkoa. Seuraa järjestöfoorumin verkkosivuja, minne ohjelma aikanaan päivitetään!

Muistathan myös ottaa käyttöön myös Varsinais-Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämissuunnitelman hyte-työryhmän järjestöprojektiryhmän ja JärjestöSotehanke 113, Varsinais-Suomen luoma järjestöystävällisen kunnan *Järjestöystävällinen kunta* -toimintamalli. Löydät sen esimerkiksi [Innokylän verkkosivuilta](#).

6. Lopuksi: arvioi kanssamme yhteistyön vaikutuksia

Yhteistyön merkitys mitataan tuloksissa. Kun varsinaissuomalaista järjestöyhteistyötä arvioidaan, on tärkeää pohtia, mitä voimme arvioida.

Usein puhutaan vaikuttamistyöstä, vaikutuksista ja vaikuttavuudesta. *Vaikutus* tarkoittaa muutosta, jonka tekijä aiheuttaa joko yksin tai yhdessä muiden tekijöiden kanssa. Järjestötoimijan ja kunnan yhteisen työn vaikutus voisi olla yhdessä muotoiltu yhdistysohjelma, johon sitoudutaan. *Vaikuttavuus* onkin vaikeampi asia arvioida. Silloin puhutaan laajemmasta joukosta muutoksia, usein yhteiskunnallisesta murroksesta tai systeemisestä muutoksesta. Näissä voi olla vaikea tunnistaa, mikä yksittäinen asia tai toimija lopulta olikaan prosessin alussa ja voi tunnistaa vaikuttavuutensa. Eikä se ole usein tärkeääkään, vaan pikemminkin alleviivaa sitä, että pienenkin toimijan – pienimmänkin yhdistyksen – toiminta voi osana kokonaisuutta olla käynnistämässä suurta muutosta.

Järjestötyössä on sisäänkirjoitettuna pyrkimys vaikuttavuuteen, muutokseen yhteiskunnassa. Monet yhdistykset ja järjestöt on perustettu torjumaan aineellista niukkuutta ja puutetta, nyttemmin päämääränä on ennemminkin hyvinvoinnin tuottaminen. Merkityksellisyys ja mielekkyys motivoivat myös järjestötoimijaa itseään.

Yhteistyön tuloksia, vaikutuksia, on kuitenkin arvioitava, jotta voimme kehittyä yhteistyössämme. Järjestöyhteistyön tiekartan tuloksia arvioidaan osana Varsinais-Suomen maakuntaohjelmatyötä muun muassa järjestöbarometrikyselyllä. Kysely kerää tietoa siitä, miten varsinaissuomalainen järjestökenttä edistää yhteisiä tavoitteitamme ja minkälaisia tuloksia olemme yhdessä saaneet aikaan. Barometri tutkii myös toimijoiden kokemusta yhteistyöstä, sen vahvuuksista ja kehittämiskohteista. Jatkossa vuosittain toteutettava kysely toteutetaan ensimmäisen kerran talvella 2023–2024 ja sen tuloksista viestitään järjestöfoorumien tiedotuskanavissa. Lisäksi tulokset annetaan tiedoksi muun muassa Varsinais-Suomen maakunnan yhteistyöryhmälle ja maakuntahallitukselle.

Vuosittain järjestettävä järjestöfoorumi-tapahtuma nostaa puolestaan esiin hyviä esimerkkejä järjestökentältä. Järjestötoiminnan vaikutukset ja vaikuttavuus onkin osaltaan viestintäkysymys: kuinka hyvin onnistumme jakamaan osaamistamme, kokemuksiamme ja tuloksiamme. Järjestötoiminnan elinvoimaisuus ja vetovoimaisuus edellyttävät toiminnan moninaisuuden näkyväksi tekemistä. Jäsenistö, sidosryhmät, tukijat ja rahoittajat tarvitsevat faktoja, samoin järjestötoiminnan kehittäjät itse.

Toivomme, että olet yhteistyössä mukana niin tekijänä, viestijänä kuin arvioijanakin. Tehdään yhdessä Varsinais-Suomesta järjestöyhteistyön mallimaakunta!